Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026

- Vihreä siirtymä

Ympäristöministeriö
Kansliapäällikkö Juhani Damski
Kehittämisjohtaja Juho Korpi

Vihreä siirtymä käsitteenä

Vihreän siirtymän toimien tulisi yhtäaikaisesti tähdätä mm. päästövähennyksiin, hiilineutraaliuteen sekä johtaa taloudelliseen kasvuun aiheuttamatta merkittävää haittaa ympäristölle. Muuntaa ilmasto- ja ympäristöhaasteet kasvun ja kilpailukyvyn mahdollisuuksiksi.

- *Vihreän siirtymän osalta hyödynnettäviä kriteereitä ja mittareita ovat esimerkiksi:*
  - *Päästövähennysvaikutukset ja -potentiaali*
  - *Vipuvaikutukset (sisältää yksityisen ja julkisen rahoituksen)*
  - *DNSH –periaate (ei merkittävää haittaa ilmasto- ja ympäristötavoitteille)*
  - *Mahdolliset työllisyysvaikutukset*
  - *Välilliset vaikutukset, kuten kiertotalouden edistäminen tai hiilikädenjälki*

On ensiarvoisen tärkeää, että lupamenettelyjä ja hallinnon rakenteita kehitetään sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä tukemaan investointien käynnistymistä ja vauhdittamaan vihreää siirtymää

Suomen maakuvassa on aina kiistattomasti korostunut puhdas ympäristö, puhdas luonto, puhdas ilma. Ympäristöä kuormittava liiketaloudellinen toiminta on puhdistunut viimeisten vuosikymmenten aikana paljolti ympäristö-luvituksen ansiosta. Toimiva ja tehokas ympäristöluvitus on siis kiistattomasti merkittävä maakuvaan liittyvä perusedellytys.

Vihreän siirtymän yritysinvestoinnit ovat Suomelle tärkeitä niin lyhyellä, kuin pitkällä tähtäimellä sekä ilmaston, taloudellisen kasvun että huoltovarmuuden näkökulmasta

- Lupamenettelyissä ja suunnittelussa on monien miljardien vihreän siirtymän investoinnit, investointien käynnistymisellä on moninkertaisesti suurempi vaikutus verotulojen ja työllisyyden kasvuun kuin mitä tarvittavat panostukset tai muutokset voimavaroihin ja rakenteen kehittämiseen maksavat julkiselle sektorille. Vihreän siirtymän kiihdyttäminen ja ympäristötavoitteet edelleen lisää toimivan ympäristöluvituksen merkitystä.

Laadukas ympäristöluvitus on niin luonnon, yritysten kuin rahoittajien etu

- Lupavaiheeseen kannattaa panostaa, sillä se nopeuttaa kokonaisuudessaan investointeja. Hyvälaatuisiin lupiin haetaan harvemmin muutosta ja ne myös kestävät hyvin hallintotuomioistuinten tarkastelun.
- Lupaehdot kytkeytyvät myös entistä vahvemmin rahoituksen hintaan sekä investoinnin käynnistymiseen ja varmistavat osaltaan asianomistajan ja haitankärsijän aseman toteutumisen (PL 20§)

Voimavarat ja rakenne

Kunnat vastaavat mm. kaavoituksesta ja rakennusluvista:

- Alueidenkäytön suunnittelulla ja rakennuslupamenettelyillä on olennainen vaikutus lupa- ja muiden menettelyjen kestoon. Kaavoitus on monissa arvioissa nostettu erityiseksi pullonkaulaksi.
- Suomessa 281 rakennusvalvontatoimen yksikköä, joista 60% on alle 2 teknistä henkilöä ja 80% alle 5 henkilöä.

Valtion lupaviranomaiset AVI ja ELY vastaavat keskeisistä ympäristöllisistä luvista, menettelyistä ja päätöksistä

- Ympäristölliset menettelyt jakautuvat neljään AVIn ja 13 ELY keskukseen, eli yhteensä 17 alueellisen toimivallan omaavaan viranomaiseen
- ELYjen ympäristövastuualueelta vähennetty 10 vuodessa 240 htv:ta toimintamenoilla palkatuista henkilöistä (26%). AVIssa noin 140 htv:ta

Alueelliset ympäristökeskukset	ELY -keskus ympäristövastuualue								ELY htv vähenemä %
31.12.2009 (sis. Hallintohenkilöstön)	1.1.2010 htv	2012 htv	2013 htv	2014 htv	2015 htv	2016 htv	2017 htv	2018 htv	2010-2018
1296	924	849	823	813	748	692	675	684	26 %

Luvitus, valmisteltavat HE:t ja voimavarat

- Valmistellaan ehdotus ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamiseksi siten, että tiettyjä vihreän siirtymän investointeja koskevien ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten käsittely saisi määräaikaisesti 2022-2025 etusijan aluehallintovirastojen lupa-asioiden käsittelyssä. Aluehallintovirasto antaisi etusijan DNSH-periaatteen huomioiville uusiutuvan energian, vähähiilisen vedyn valmistuksen, hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen sekä akkuklusterin hankkeille.

- Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyjä vauhditetaan voimavaroja määräaikaisesti lisäämällä lupaviranomaisiin (AVI, ELY, TUKES, yht. 36,8 milj. euroa). Tavoitteeksi asetetaan, että etusijalla olevien investointien lupakäsittelyn enimmäiskesto lupaviranomaisessa on 12 kuukautta* (AVI). Määräaikainen voimavaralisäys AVI: n.40htv (sis. maksutulot), ELY n. 60 htv.
- Lisävoimavaroilla turvataan lupakäsittelyn korkeaa laatua sekä se, ettei etusijajärjestely vaikuttaisi olennaisesti muiden hankkeiden käsittelyyn.

- pl. puutteellisen hakemuksen takia hakijan hakemuksen täydentämiseen kuluva aika

Vihreän siirtymän määrärahat YM, euroa

Esitys	v. 2022-2023	Huomioitavaa
35.01.01 Ympäristöministeriön toimintamenot	1 000 000	Valtakunnalliset tuulivoimaselvitykset.
35.20.37. Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (alueellinen tuki)	500 000	Alueelliset tuulivoimaselvitykset
35.20.37 Vihreän siirtymän investointien vauhdittaminen kunnissa ja maakuntien liitoissa	2 750 000	Vihreän siirtymän ja tuulivoimaluvituksen ja kaavoituksen vauhdittaminen kunnissa ja maakuntien liitoissa
35.10.22 Ravinne- ja energiavaraisuuden parantaminen ravinteita kierrättämällä, investointituki	25 000 000	Tukikokonaisuudella edistetään kannattavan kierrätyslannoitemarkkinan syntymistä, parannetaan ravinne- ja energiahuoltovarmuutta ja edistetään vihreää siirtymää.
35.10.22 Ravinne- ja energiavaraisuuden parantaminen ravinteita kierrättämällä: T&K-osuus	20 000 000	
35.20.34. Avustukset kuntien, srk. ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen	10 000 000	Öljylämmityksestä luopumisen tuki kunnissa ja kotitalouksissa sis. maakaasun. Voimavaroja lisätään pientalojen öljy/kaasuavustusten käsittelyyn
35.20.56 Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi	72 000 000	
35.20.52 Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen	30 000 000	
35.20. 60. Siirto Valtion asuntorahastoon: Asuinrakennusten energia-avustukset	100 000 000	(ei kehysvaikutuksia)

Lainsäädäntömuutosten edellyttämät määrärahat (Valtio, kunnat)

JTS –suunnitelma sisältää mm. seuraaviin uudistuksiin kytkeytyviä määrärahoja:

- Ilmastolaki
- Jätelaki
- Rakennuslaki ja rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (RYTJ)
- Luonnonsuojelulaki
- Asumisneuvonta
- Markkinavalvontatehtävät
- Toissijaiset ympäristövastuut

Lopuksi

- Ilmasto- ja luontokriisin ratkaiseminen sekä fossiilisista polttoaineista eroon pääseminen vaativat kaiken kattavaa muutosta luonnonvarojen käyttöön sekä merkittäviä investointeja vihreään siirtymään sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä.
- Kotitalouksille energiakustannusten nousu lämmitys-, sähkö- ja liikkumiskustannuksissa on ollut jo merkittävää ja edellyttää huomiota ja tukia (ja on myös peruste nopealle siirtymälle) – sosiaalinen oikeudenmukaisuus
- Valtio on viime vuosina tukenut vihreää siirtymää merkittävästi. Samanaikaisesti on edelleen olemassa valtion tukia, jotka ovat ympäristölle haitallisia, ja niiden uudelleen kohdentaminen tai suuntaaminen ilmaston kannalta uudistavaan suuntaan on tärkeä osa vihreää siirtymää. Ympäristöministeriö katsoo, että suunniteltaessa ja toteutettaessa politiikkatoimia taloudellisten ja työllisyysvaikutusten lisäämiseksi sekä luottamuksen palauttamiseksi talouteen, on tärkeää, että ratkaistaan samalla myös ekologista kestävyyskriisiä (Ilmastonmuutos luonnonvarojen kestävä käyttö, luonnon monimuotoisuus).
- Suomessa käynnistyy seuraavien 10-15 vuoden aikana kymmenien miljardien eurojen vihreän siirtymän investoinnit. On kriittisen tärkeää, että hallinnon rakenteet sekä julkisen sektorin toimintatavat tukevat riittävällä tavalla näiden investointien vauhdittamista.